

PAPER DETAILS

TITLE: Asagi Firat Havzasinda Veteriner Hekimligi Folkloru Üzerine Arastirmalar: Hayvanlar ile Ilgili Inanislari ve Uygulamalar

AUTHORS: Erhan YÜKSEL,Rahsan ÖZEN

PAGES: 91-100

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1451232>

Investigations on Veterinary Folklore in the Lower Euphrates Basin: Folk Beliefs and Practices Applied on Animals

Erhan YÜKSEL^{1*}, Rahşan ÖZEN²

¹Sivas Cumhuriyet University, Veterinary Faculty, Veteriner History and Deontology Department, 58140, Sivas, Turkey

²Firat University, Veterinary Faculty, Veteriner History and Deontology Department, 23119, Elazığ, Turkey

ABSTRACT

This study was aimed at the compilation and introduction to the scientific literature of the folk beliefs on animals in the lower Euphrates basin, a major settlement area of common history, which has been home to several civilizations, and thus, is an area of great significance for folklore. For this purpose, in total 78 persons, residing in the lower Euphrates basin in the Adıyaman, Elazığ, Malatya and Şanlıurfa provinces and the Nizip district of Gaziantep province were interviewed in person. The findings obtained were assessed using the “content analysis” method. The study revealed that, in the lower Euphrates basin, some animals are considered to bring good luck; some animals are considered to bring bad luck. On the other hand, the findings obtained demonstrated that the dog, owl, and fox are considered to bring good luck and to bring bad luck. Furthermore, it was determined that the placenta of newly parturited animals is either hung on the branch of a fig tree or thrown into the river, in the belief that this would increase the milk yield of lactating animals, and it was settled that “fox bowl” is used against smallpox, mole is used against “mole head” disease, and it was ascertained that the skull of horses, cattle, sheep and goats as well as tortoise shells are hung on the walls of houses and stables, in the belief that this would protect the people and animals from the evil eye. In conclusion, rich folkloric elements related to folk beliefs on animals were observed in the lower Euphrates basin and the beliefs of this region were found to be similar to those maintained in the different regions of Anatolia.

Keywords: Lower Euphrates Basin, beliefs, veterinary folklore

Aşağı Fırat Havzasında Veteriner Hekimliği Folkloru Üzerine Araştırmalar: Hayvanlar ile İlgili İnanışlar ve Uygulamalar ÖZ

Sonraki nesillere aktarılan değerler olan halk inanışları içerisinde, insanoğlunun hayatında ayrılmaz bir parça olan hayvanlar önemli yer tutmakta, aynı zamanda bu inanışlar veteriner hekimliği folklorunun da önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu araştırmada, bilinen tarihin önemli yerleşim merkezlerinin başında gelen ve halk bilimi açısından büyük önem taşıyan Aşağı Fırat Havzasında, hayvanlar ile ilgili inanışların derlenerek literatüre kazandırılması amaçlandı. Bu amaçla Aşağı Fırat Havzasında yer alan Adıyaman, Elazığ, Malatya, Şanlıurfa illeri ile Gaziantep’in Nizip ilçesinde toplam 78 kişiyle yüz yüze görüşme yapıldı. Elde edilen bulgular “içerik analizi” yöntemiyle değerlendirildi. Çalışmada, Aşağı Fırat Havzasında horoz, güvercin, koyun, leylek ve kır atın uğurlu; keçi, kedi, alaca sığır, siyah katır, eşek ve tavşanın uğursuz; köpek, baykuş ve tilkinin de uğurlu veya uğursuz hayvanlar olarak kabul edildiği saptandı. Ayrıca, yeni doğum yapan hayvanların eşinin (plasenta), hayvanın sütünün bol olacağı inancıyla incir ağacına asıldığı veya aynı beklentiyle akarsuya atıldığı; çiçek hastalığına karşı “çiçek tası” kullanıldığı, “kösnü başı” hastalığında köstebek kullanıldığı; nazardan korunmak için ev ve ahırlara, at, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kafatası ile kaplumbağa kabuğunun asıldığı şeklinde bulgulara ulaşıldı. Sonuç olarak, Aşağı Fırat Havzasında, hayvanlarla ilgili inanışlar açısından zengin folklorik uygulamalara rastlandığı ve yörede saptanan inanışların birçoğunun Anadolu’nun farklı bölgelerindekilere benzer olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Aşağı Fırat Havzası, inanışlar, veteriner hekimliği folkloru

To cite this article: Yüksel E, Özen R. Investigations on Veterinary Folklore in the Lower Euphrates Basin: Folk Beliefs and Practices Applied on Animals. Kocatepe Vet J. (2021) 14(1):91-100

Submission: 16.12.2020 Accepted: 14.02.2021 Published Online: 24.02.2021

ORCID ID; EY: 0000-0002-0735-0375 RÖ: 0000-0001-5788-0289

*Corresponding author e-mail: erhanyukcell@hotmail.com

Folklor, halkın geleneğe bağlı maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, araştıran, sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerine değerlendirmeler yapan bir bilimdir (Ülkütaşır 1972, Ekici 2000, Dundes 2005, Tan 2008). Veteriner hekimliği mesleğinin var olan kendine has gelenek ve görenekleri, çeşitli inançlarına "*veteriner hekimliği folkloru*" adı verilmektedir (Salman 1948, Dinçer 1967, Dinçer 1980, Doğanay 1982, Boratav 1994). Veteriner hekimliği folklorunun bir parçası olan halk inanışları ait oldukları toplumun kimliğini ve karakteristik özelliğini yansıtmaları nedeniyle Türk halk bilgisi açısından önem taşımaktadır (Dinçer 1967, Dinçer 1976, Dinçer 1980, Doğanay 1982, Artun 1998, Yerlikaya 2002, Özen 2006, Çetin 2007, Sinmez 2011, Özen and Yüksel 2014, Küçükaslan and Uçar 2016, Sinmez and Aslım 2017).

Bilinen tarihi devirlerde Anadolu'ya hâkim olan güçlerin öncelikli yerleşim merkezlerinin başında Fırat Havzası (FH) gelmekte (Yuvalı 1992), adını Fırat Nehrinden alan bu coğrafi alan, saha ve mekân bakımından Yukarı, Orta ve Aşağı Fırat Havzası olarak üç bölüme ayrılmaktadır. FH tarihi öneme sahip bir bölge olarak tanımlanmakta, bu özelliği nedeniyle de halk bilimi açısından önemsenmektedir (Buran 1992, Karaboran 1992, Yuvalı 1992). Ancak, bölgenin tarihi önemine karşın Doğu Anadolu ve FH folkloru üzerine yapılan araştırmalar sınırlı düzeyde kalmıştır (Toygar 1992). Benzer şekilde, FH kapsamında veteriner hekimliği ve hayvancılık özelinde yapılan folklorik araştırmaların (Dinçer 1976, Kutlu 1987, Yerlikaya 2002) sayı ve kapsam açısından yetersizliği, yeni planlanması ve gerçekleştirilmesi gereken araştırmalar için gerekçe olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmada Aşağı Fırat Havzası (AFH) folklorunda, hayvanlarla ilgili sözlü bilginin toplanarak literatüre kazandırılması ve bu bilginin tarih boyunca AFH'de yaşamış toplumlarla olan bağlarının saptanması amaçlandı.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmada AFH'de yer alan Adıyaman, Elazığ, Malatya ve Şanlıurfa illeri ile Gaziantep'in Nizip ilçesinde yoğun hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü ilçe ve köylerde 22 Ekim 2010-29 Aralık 2010 tarihleri arasında 78 kaynak kişi ile yüz yüze görüşme yapıldı. Kaynak kişilerle yapılan yüz yüze görüşmeler esnasında kaynak kişi için bir numara verildi. Elde edilen verilere atfen, kaynak kişilerin gösteriminde kullanılan bu kod numaraları, bulgular bölümünde her bir inanışın sonunda üst simge olarak gösterildi. Elde edilen bulgular içerik analizi yöntemiyle değerlendirildi.

Uğurlu ve Uğursuzluk ile İlgili İnanışlar

Bir evin çatısına baykuşun konması uğursuzluk olarak kabul edilir^{1-3, 5, 15-18, 26, 34-38, 42, 43, 46-48, 55-61, 65, 69-71, 78}. Baykuş genelde viranelere konduğundan tepesine konduğu yuvanın yıkılacağı^{35-38, 42, 43, 60, 61, 69, 70} veya bir felâkete uğrayacağı düşünülür^{1, 5, 15-18, 26, 34-38, 42, 43, 55, 71, 78}. Evin çatısında öten baykuşun ise evin fertlerinden birinin öleceğine işaret ettiği kabul edilir^{15-18, 34, 42, 43, 46-48, 60, 61, 65, 69-71, 78}. Bu nedenle evlere doğru gelen baykuş korkutularak uzaklaştırılır. Baykuşun getireceği felâketten korunmak için bulgur, mercimek, un ve buğdayın pişirilmesi ile hazırlanan karışım evin etrafına bırakılır^{69, 70, 78}. Baykuşun felaket getirdiği inancından dolayı "*evinde baykuş okusun*" şeklinde bir beddua da bulunmaktadır¹⁵⁻¹⁸. Adıyaman ve Şanlıurfa'daki bazı kaynak kişilere göre ise evin çatısına baykuşun konması uğurlu görülür^{2, 3, 65, 71}. Çatıya konduğu zaman baykuşun Allah'a dua edeceği ve çatısına konduğu eve bereket getireceğine^{2, 3} ve baykuşun müjdecisi olduğuna inanılır^{65, 71}.

Sabah ezanında köpeklerin uluması uğursuzluk olarak kabul edilir^{1-3, 12-14, 35-38, 42-48, 52, 56-61, 71-75}. Ezan sırasında köpeklerin uzun uzun uluması (havlaması) köpeğin Azrail'i görebildiği^{1-3, 12-14, 35-38, 44, 45, 56-59} ve birinin öleceği inancı ile açıklanır^{1-3, 12-14, 35-38, 42-48, 52, 56-59, 73-75}. Köpekler uluduğunda köpeklere "*başından bul*" diye bağırılır^{42, 43}. Köpekler hangi evin önünde ulursa o eve Azrail'in gelmesinin yakın olduğuna inanılır^{12-14, 73-75}. Böyle durumlarda köpeğe "*evin başını yiyecek*" denir¹²⁻¹⁴. Sabah ezan saatinde şeytanın köpeklerin içerisine girdiği ve bu yüzden köpeklerin sabah ezanında havladıklarına inanılır⁷¹. Öte yandan Adıyaman ve Malatya'da sabah ezanında köpeklerin ulumasının uğurlu kabul edildiği köyler de bulunmaktadır^{5-8, 10, 11, 15-18, 46-48}. Ezan sırasında köpeklerin uzun uzun uluması "*köpekler sabah ezanında yeryüzüne inen melekleri görür o yüzden havlar*"^{5-8, 10, 11, 46-48} veya "*köpekler sabah ezanında Allah'ı niyaz eder*" şeklinde açıklanır¹⁵⁻¹⁸. Evin bahçesinde köpek beslemek uğursuz kabul edilir^{51, 62}. Çünkü köpeklerin içerisine üç harfliler (cin) girer⁵¹. Köpekler necis kabul edilir ve eve sokulmaz^{32, 33, 62}. Bu inanış özellikle şafî mezhebinde olanlar için geçerlidir⁶². Bu nedenle, kedi-köpeğin girdiği yerde/evde namaz kılınmaz^{32-38, 62}.

Arabanın veya insanın önünden tavşan geçerse uğursuzluk olacağına inanılır^{5, 44, 45, 51}.

Leylek görülmesi uğurlu sayılır. Leyleği uçarken gören kişinin yolculuk yapacağına inanılır^{12-18, 46-48}.

Eşeklerin evin önünde veya ahırda çok anırmasının (bağırmasının) felaket habercisi olduğuna inanılır. Hayvanlar anırdığında "*bu eşek çok zırlıyor, kesin başımıza bir şey gelecek*" diye düşünülür⁶⁴.

Arabanın veya insanın önünden tilki geçmesi uğurlu sayılan bir durumdur^{5, 12-14, 42-45, 51}.

Gece vakti kedilerin ses çıkarmaları uğursuzluk olarak kabul edilir^{46-48, 50}. Siyah kedi görmek uğursuzluk sayılır^{42, 43, 56-61}.

Şavak Aşireti mensupları koyunlarına Çarşamba günleri tuz vermezler ve bugünü uğursuz kabul ederler. Eğer tuz verilirse bütün hayvanların hasta olacağına inanırlar³²⁻³⁴.

Avcıların av yolunda tilki görmeleri uğurlu sayılır^{5, 44, 45, 60, 61}.

Koç katımının Pazar veya Perşembe günü yapılması uğurlu sayılır^{32, 33}.

Hayvanlar, insanlara gönderilmiş nimet, kısmet olarak kabul edilir ve hayvanlara iyi bakmak ibadet olarak görülür^{40, 41}.

Hayvanlar otlaklar veya yaylalarda ne zaman güzel yayılırsa yağış olduğu inancı bulunmaktadır. Bu nedenle hayvanların güzel yayılması yağış olacağına işaret olarak kabul edilir⁶⁻⁸.

Kurban kanının alına sürülmesinin uğur getireceğine inanılır^{31, 60, 61}.

Kuşların yuvasını bozanın yuvasının bozulacağına inanılır^{31, 34, 44-48}.

Ev halkından biri yolculuğa çıktığında eğer bir süre sonra evdeki horoz öterse yolculuğa çıkan kişinin yolunun açık olacağına inanılır⁷¹.

Koyun meleğe, keçi ise şeytana benzetilir^{26, 29, 30}.

Güvercinin mübarek hayvan olduğuna inanılır ve yakın olduğu ya da beslendiği eve bereket getireceğine inanılır^{24, 29, 56, 70, 74}.

Kır at uğurludur derler ve uğurlu kabul edilir³¹.

Alaca sığır uğursuz kabul edilir ve beslenmesi hoş karşılanmaz³¹.

Kara renkli erkek katırlar alınmaz, çünkü bunların “*buylu*” (asabi) olduğuna inanılır³¹.

Nazar ile İlgili İnanışlar

Nazara çok inanılır ve nazar “*göz değmesi*” olarak isimlendirilir^{1, 4, 5, 9, 40-43, 46-49, 52, 60, 61, 63, 65}. Hayvanları nazardan korumak için boyunlarına mavi nazar boncuğu^{1, 4, 5, 9, 40-43, 46-48, 52, 60, 61, 63} ile Kuran-ı Kerim’den ayetler ve dualar yazılı olan “*muska*”lar asılır^{1, 5, 9, 40, 41, 46-48, 52, 63}. Ayrıca kaplumbağa kabuğunun nazara karşı koruyucu olduğuna inanılır, hayvanların boyunlarına⁶⁵, ev ve ahır girişlerine kaplumbağa kabuğu asılır^{31, 34, 76-78}. Hayvanların boyunlarına asılan kaplumbağa kabuğu içerisine taş konur ve taşların çıkardığı seslerin hayvanları kötülük

ve hastalıklardan koruduğuna inanılır⁶⁵. Nazardan korunmak için ev ve ahırların girişlerine at kafası⁴⁹ ve at nalı^{26, 49} asılır. Nazara karşı kaplumbağa kabuğu, büyükbaş ya da küçükbaş hayvanların kafatasları ahır girişlerine asılır^{46-48, 51}. Ayrıca, nazardan korunmak için Kuran-ı Kerim’den İhlas Suresi üç kez okunarak hayvanın yüzüne doğru üflenir^{69, 70}.

Koç katımında koçlara nazar değmesin diye kına sürülür³¹⁻³³.

Hastalık ve Tedavi ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Koyunlarda çiçek hastalığında tedavide ve hastalıktan korunmada “*çiçek tası*” (Bkz Şekil 1) kullanılır^{23-25, 27-30}. Bakırdan yapılan ve kimilerinin üzerinde Kuran-ı Kerim’den ayetler bulunan²³⁻²⁵ çiçek tası Hicaz’dan (Suudi Arabistan) getirilir^{66- 68}. Çiçek tası içerisine su alınır ve hayvanlara tas içerisindeki su serpilir^{23, 27-30, 39}. Su serpilirken çadırın kapısının önünde durulur ve tastaki su dışarıya çıkarılan hayvanlara serpilir²³⁻²⁵. Bir başka uygulamada ise çiçek tası içerisine alınan herhangi bir ziyaretten (yatur) getirilen toprak ile karıştırılan su hayvanlara serpilir. Çiçek tası güneş görmemelidir. Çiçek tasıyla su serpilmesi ya gün (güneş) doğmadan önce ya da gün battıktan sonra yapılmalıdır. Hayvanlar siyah bir kıl çadırın altına toplanır ve burada tüfek sıkılıp ürkütülerek tedavi edilmeye çalışılır³⁵⁻³⁸.

Adıyaman’daki hasta hayvanlar Çoban Dede Köyündeki “*Çoban Dede*” adlı ziyarete götürülür ve hayvanların bu ziyarette şifa bulacağına inanılır. Çoban dedenin mezarından alınan toprak ahırın tavanına asılırsa, o ahıra artık kene ve hastalığın girmeyeceğine inanılır¹⁹⁻²² (Bkz Şekil 2).

İnsanlar, “*kösni*” (köstebek) öldürdüklerinde vücutlarında irinli yaralar oluşur. Bu yaralara “*kösni başı*” adı verilir. Hastalığın tedavisi için köstebek yakalanıp öldürülür. Derisi ve iç organları çıkarılan köstebek yara üzerine bağlanır ve yaranın iltihabını iyileştirir⁵⁶⁻⁵⁹.

Kurbağaya dokunulursa vücutta siğil çıkar^{12-14, 31, 50}.

Hayvanları hastalıklardan korumak için yaylanın gidebildiği kadar üst kısımlarına gidilmeye çalışılır ve zirveye yakın yerlerin hastalıktan korunmak için en ideal yerler olduğuna inanılır³¹.

Şekil 1. Çiçek tası
Figure 1. Pox bowl

Şekil 2. Adıyaman'daki “Çoban Dede” ziyareti
Figure 2. “Çoban Dede” holy visiting place in the Adıyaman-Turkey

Yer, Su, Ev ve Ağaç İyeleri ile İlgili İnanışlar

Yeni doğum yapan hayvanların eşi düştüğü zaman, düşen eş alınarak götürülüp bir akarsuya atılır. Bu uygulama ile doğum yapan hayvanın sütünün akarsu gibi bol olacağına inanılır^{53, 54, 56-61}. Düşen eş bir incir ağacının üzerine atıldığında da yeni doğan hayvanın incir gibi bol sütü olacağı düşünülür^{2-8, 10, 15-18}.

Salgın hastalıklarda, ölen hayvanlardan birinin ayağı kesilerek bir ağaç dalına asılırsa, hastalık ve ölümün sürüden uzak olacağına inanılır⁷³⁻⁷⁵.

Herhangi bir evde süte katılacak maya yere dökülürse komşu evler o eve maya vermezler. Maya verirlerse başlarına bir uğursuzluk veya hayvanlarının başına hastalık geleceğini düşünürler^{32, 33}.

Dini İnanışlar

Bir mutfak kabına fare girerse mutfak kabı artık haram kabul edilir ve kullanılmaz^{24, 25, 31-34, 42, 43, 46-48, 69, 70, 76-78}. Tekrar kullanılması için mutfak kabı ile bir çeşmeye gidilmesi, su doldurulurken İhlâs Suresinin üç kez okunması ve kabın içerisindeki suyun boşaltılması gereklidir. Farenin temas ettiği kabın tekrar kullanılabilmesi için yedi^{31-34, 46-48, 69, 70, 76-78} veya 40 kez^{15-18, 42-45, 69, 70} temiz su ile doldurulup boşaltılması gerekmektedir^{15-18, 31-34, 42-45, 46-48, 69-70, 76-78}.

Kuyulara fare düşerse o kuyudaki suyun tekrar kullanılabilmesi için köyün inanç sistemi açısından önde geleni (sofisi veya imamı) kuyudan 300 kez su çeker ve yere döker^{65, 73-75}. Daha sonra en son çektiği sudan bir tas içer ve “*ben içtim artık belalidir*” der⁶⁵. Eğer kuyuya düşen fare canlı ise kuyudan kova ile 150 kez su çekilir, yere dökülür ve kuyudan her kova su çeğişte Kelime-i Şahadet getirilir⁷³⁻⁷⁵.

Diğer İnanışlar

Büyükbaş hayvanlarda çiftleştirmeden sonra dişi hayvanın üzerine bir erkek binerse hayvanın yavrusunun erkek, eğer bir kadın binerse dişi olacağına inanılır¹⁵⁻¹⁸.

TARTIŞMA

Elde edilen bulgular ışığında AFH’de varlığını sürdürdüğü tespit edilen hayvanlar ile ilgili inanışların zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Gerek ürünlerinden gerekse güçlerinden faydalanan hayvanlar bu özelliklerinin yanı sıra manevi olarak da bazı özelliklere sahiptiler. Hayvanlar, insanların günlük hayatlarında yer aldıkları gibi, inanç sistemleri içinde de oldukça önemli görevler üstlenmektedirler. Kurt, boğa, koç, teke, kartal veya yırtıcı kuşlar gibi hayvanların totemizm döneminde Orta Asya kavimlerinin çoğunda kutsal saydıkları bildirilmektedir (İnan 2000). AFH’de ise köpek, baykuş ve tilkinin hem uğurlu hem uğursuz olarak kabul edildiği, horoz, güvercin, koyun, leylek ve kır atın uğurlu; keçi, kedi, alaca sığır, siyah katır, eşek ve tavşanın uğursuz kabul edildiği bulgularına ulaşıldı. Yolculuk esnasında tilkinin araç ve şahısların önünden geçmesinin uğurlu, tavşanın ise uğursuz olduğu bulguları önceki araştırmalarda bildirilmiştir (Roux 2005, Kalafat 2012, Özen and Yüksel 2014, Sinmez and Aslım 2017). Bununla birlikte literatürde tavşanla ilgili olarak yakutlarda kuraklığın habercisi olduğu (Roux 2005, Ergun 2011), Tatar Türklerinin ise tavşan yılında kıtlık olacağına inandıkları (Tavkul 2007, Ergun 2011); tilki ile ilgili olarak da Altaylar ve Yakutlarda ata simgesi olduğu, Eski Türklerde (Kırgızlar, Kazaklar ve Yakutlar) ve Moğollarda kutsal bir hayvan olarak kabul gördüğü (Ögel 1993, Araz 1995, Duvarcı 2005, Yıldız 2011), yine Bektaşilerin, tilkinin Hızır olabileceği inancı nedeniyle uğurlu bir hayvan olarak kabul ettikleri bildirilmektedir (Kılıç 2000, Mollaibrahimoğlu 2008). Buradan hareketle AFH’de varlığı tespit edilen tilki ve tavşan ile ilgili inanışların kökenlerinin Orta Asya’ya ve Bektaşî kültürüne dayandığı, tavşan ile ilgili olarak Kayseri (Özen and Yüksel 2014) ve Diyarbakır (Küçükaslan and Uçar 2016) özelinde elde edilen verilerin benzer olduğu

söylenbilir. Öte yandan baykuş, köpek ve tilki ile ilgili elde edilen sonuçlara göre, bu hayvanların hem uğurlu hem de uğursuz olarak kabul edilmesinin Anadolu'da yaşamış farklı kültürlerin izlerinin bir göstergesi olduğu ileri sürülebilir. “*Belli kimselerde bulunduğu inanılan; insanlara, özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala mülke, hatta cansız nesnelere de zarar veren, bakıştaki çarpıcı ve öldürücü güç*” (Anonim 1998) olarak tanımlanan nazar ile ilgili olarak Anadolu'da hastalıkların bir kısmının “*nazar değmesi*”nden ileri geldiği ve nazardan korunmak için mavi boncuk, muska, at ve eşek nalı, kaplumbağa kabuğu, köpek ve at kafası gibi nesnelerin kullanıldığı bildirilmiştir (Dinçer 1967, Araz 1991, Arslan 1998, Yerlikaya 2002, Kurum 2008, Mollaibrahimoğlu 2008, Sinmez 2011, Özen ve Yüksel 2014, Küçükaslan and Uçar, 2016, Sinmez and Aslım 2017). AFH'de “*göz değmesi*” olarak isimlendirilen nazar inancının yaygın olduğu ve nazardan korunmak için hayvanların boyunlarına mavi nazar boncuğu, muska ve içerisine taş koyulan kaplumbağa kabuğunun asıldığı, ev ve ahırlara at kafası, kaplumbağa kabuğu, büyükbaş ya da küçükbaş hayvanların kafataslarının asıldığı ve İhlas Suresinin üç kez okunarak hayvanların yüzüne doğru üfürüldüğü bulgularına ulaşıldı. Buradan hareketle nazardan korunmak ve “*göz değmesi*” olarak adlandırılan hastalıklarda yapılan uygulamaların dinî-sihri tedavi yöntemlerine örnek olarak gösterilebileceği söylenilir.

Öte yandan hayvanların boyunlarına asılan kaplumbağa kabuğu içerisine taş koyulmasının, taşların çıkardığı seslerin hayvanları kötülük ve hastalıklardan koruduğuna yine ölen hayvanlardan birinin ayağı kesilerek bir ağaç dalına asılması uygulamalarının Şamanizm'de var olan kötü ruhların korkutularak uzaklaştırılması uygulamalarının (Erk 1978) devamı niteliğinde olduğu ileri sürülebilir. Türk toplumlarında su, yaşam ve bereket kaynağı olarak kabul edilir ve Türk inanç sisteminde “*sı*” iyeleri kutsaldır (Araz 1991, Akman 2002, Kalafat 1990). Akarsular, halk inanışları çerçevesinde kutsal sayılan ve adakta bulunulan unsurlardır (Kalafat 2012). Anadolu'da doğum sonrası yapılan uygulamalara ilişkin olarak plasentanın bir ağaç dalına asılması (Araz 1991, Sinmez 2011) veya suya atılması (Özen and Yüksel 2014) ayrıca, doğum sonrası sağılan ilk sütün de suya atılmasıyla (Araz 991, Özen and Yüksel 2014) ilgili inanışların varlığı daha önce yapılmış çalışmalarda bildirilmiştir. Bununla birlikte AFH'de yeni doğum yapan hayvanların düşen eşinin sütünün bol olması için bir incir ağacının üzerine asıldığı ve yine yeni doğum yapmış hayvanların eşlerinin aynı beklenti ile akarsulara atıldığı tespit edildi. Altay inanışlarına göre evcil hayvanları yaratan ve onlara bereket verenin yer su iyeleri olduğu ve Türk toplumlarında suyun kutsal kabul edildiği (İnan 1998, Araz 1999) dikkate alındığında AFH'de doğum sonrası yapılan uygulamaların kutsallık ve bereket temelli olan Eski Türk inanışlarının izlerini taşıdığı söylenebilir.

Türklerde barınılan alanların koruyucu bir iyisi olduğu ki buna “*yer iyisi*” adı verildiği ve iyenin memnun edilmesi ve kızdırılmaması gerektiğine inanıldığı bilinmektedir (Kalafat 1990, Araz 1991). Bununla ilgili olarak Erzurum'da akşamları ev dışına maya; Ağrı, Elazığ ve Diyarbakır'da da ateş, ekşi hamur, tuz, iplik, Kayseri'de yün tarağı gibi nesnelerin verilmemesi aksi halde evin bereketinin kaçacağı (Kalafat 1990, Özen and Yüksel 2014) şeklindeki inanışlar bulunmaktadır. Buradan hareketle AFH'de tespit edilen mayanın komşu eve verilmemesi şeklindeki inanışın ev iyisi kızdıracak davranıştan kaçınılması ve iyeiyi memnun etme ile ilişkilendirilebileceği söylenebilir.

AFH'de elde edilen bulgular arasında yer alan Adıyaman'daki hasta hayvanların Çoban Dede Köyündeki “*Çoban Dede*” adlı ziyarete götürülmesi, Çoban dedenin mezarından alınan toprak ahırın tavanına asılması uygulamalarının günümüzde hala varlığı devam eden dini-sihri tedavileri (Erk 1978) için örnek teşkil ettiği söylenebilir.

Gebelik teşhisi ve yeni doğacak yavrunun cinsiyeti ile ilgili olarak, Eski Mısırdaki çeşitli uygulamaların var olduğu bilinmektedir (Ghaloungui et al. 1963). Bununla birlikte hayvanlarda doğacak yavruların cinsiyeti ile ilgili olarak Arapça bir yazma eserde “*Erkek yavru istiyorsan sağ testisi bağlamalısın*” (Özen 1999), ve yine bir başka Arapça yazma eserde “*kırsağın önce sağ memesinden süt gelirse yavru erkek, eğer sol memeden gelirse dişi olur*” (Yiğit 2011) bilgileri yer almaktadır. Doğacak yavrunun cinsiyeti ile ilgili olarak kuzuların erkek doğması için koçların üstüne erkek çocuğu, dişi kuzu doğması için kız çocuğu bindirildiği bulguları İç Anadolu Bölgesinde yapılan folklorik bir araştırmanın sonuçları arasında yer almıştır (Sinmez and Aslım 2017). Buradan hareketle AFH'de elde edilen büyükbaş hayvanlarda çiftleştirmeden sonra dişi hayvanın üzerine bir erkek binerse hayvanın yavrusunun erkek, eğer bir kadın binerse dişi olacağı inancının Anadolu'daki yaygın inanışlardan biri olduğu bu ve benzeri uygulamaların kökeninin Eski Mısır Uygarlığını ve yazma eserleri işaret ettiği ileri sürülebilir.

Ünver (1948), Çiçek Hastalığının çok eski tarihlerden beri bilindiğini, Eski Hint ve Çin Uygarlıklarında çiçek hastalığıyla oluşan kabarcıkların kurumuş kabuklarının burun içine sokularak aşılama yapıldığını bildirmiştir. Dinçer (1967), çiçek hastalığının tedavisinde ocak metodunun kullanıldığını, tedavide çiçek değneği ile koyunlara dokunulduğu ve çiçek hastalığı için Türklerde aşılama yönteminin kullanıldığını, Doğanay (1982) ise çiçek hastalığının sağaltımının “*çiçekçi*” adı verilen ocaklar tarafından aşılama ile yapıldığını bildirmiştir. Yerlikaya (2002), çiçek hastalığının tedavisinde büyüsel bir güç kaynağı olduğuna inanılan “*çiçek tası*” ve “*çiçek cubuğu*”nın kullanıldığını ayrıca yine aşılama uygulamalarının var olduğunu bildirmiştir. Sinmez (2011), çiçek hastalığının tedavisinde “*çiçek tası*”nın önemli yer tuttuğunu ve aşılama tekniğinin uygulandığını bildirmiştir. Çiçek hastalığı ile ilgili olarak AFH'de elde edilen “*çiçek tası*”

kullanımının Yerlikaya (2002) ve Sinmez (2011)'in bulgularıyla benzer olduğu söylenebilir. Öte yandan, AFH'de çiçek hastalığının tedavisinde hayvanların çadır altına toplanıp silah sıkılarak korkutulması şeklindeki uygulamanın 'Türklerde Şamanizm'den kalma bir gelenek olan ve hastalıkların nedeni olduğu düşünülen kötü ruhları uzaklaştırmak için şamanın davul çalarak gürültü yapması (Erk 1978) geleneğinin devam ettiği bir göstergesi olduğu ileri sürülebilir. Köstebeğin Eski Hint Uygarlığında sağlık dağıtan bir hayvan olarak bilindiği, eti, kanı, baş ve diş organları ya da bunların külleri hatta yuvasının topraklarının Eski Hint, Yunan ve Roma Uygarlıklarından beri kullanıldığı literatür bilgileri arasında yer almaktadır (Sigerist 1961, Dinçer 1967). Ege Bölgesinde "köstebek" adı verilen hastalığın tedavisinde köstebek etinin yedirildiği bildirilmiştir (Arslan 1998). Çalışma sonuçlarına göre, "kör fare" olarak adlandırılan köstebeğin ön iki dişinin meme hastalıklarının tedavisinde; derisi ve iç organlarının ise "kösnü baş" adı verilen beşeri hastalığın tedavisinde kullanıldığı tespit edildi. Bu bulgular Eski Hint, Yunan ve Roma Uygarlıklarından beri uygulanan benzer yöntemlerin varlığına delil sayılabilir.

Sonuç olarak, Aşağı Fırat Havzasının veteriner hekimliği folkloru açısından zengin folklorik öğeler barındırdığı; varlığı tespit edilen inanışların eski uygarlıklara kadar uzandığı söylenebilir. Bununla birlikte yörede saptanan ve inançların Anadolu'nun farklı bölgelerindekilere benzer olduğu, farklılıkların ise zaman içerisinde yeni ekleme ve değişimlerden kaynaklandığı ileri sürülebilir.

Tez Bilgileri: İlk isim yazarın "Aşağı Fırat Havzasında Veteriner Hekimliği Folkloru Üzerine Araştırmalar" başlıklı Doktora Tezi'nden özetlemiştir.

Açıklama: VII. Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Günleri (2013) özet bildiri olarak sunulmuştur.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

- Akman E.** Türk ve dünya kültüründeki su kültü üzerine düşünceler. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2020; 10 (1):1-10.
- Anonim.** Türkçe Sözlük. Cilt-2, 9. Baskı. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara. 1998; 635.
- Araz R.** Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, No:108, Levent Ofset Matbaacılık, Ankara. 1991.
- Arslan ES.** Ege Bölgesi Folklorunda Veteriner Hekimliği ve Hayvancılık Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1998.
- Artun E.** Tekirdağ'da batıl inanışlar. Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları 1. 1998; 66-83.

- Boratav PN.** Türk halkbilimi II / 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar). Gerçek Yayınevi, İstanbul.1994; 122.
- Buran A.** Fırat Havzasında Eski Türk Gelenek ve Göreneklere. Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu (24-27 Ekim 1985), Elazığ. 1992; 33-44.
- Çetin ÇZ.** Tatar Türklerinde mitolojik varlıklarla ilgili mitler ve inanışlar (iyeler ve yaratıklar). Bilig. 2007; 43:1-32.
- Dinçer F.** Türk Folklorunda Veteriner Hekimliği Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 214, Ankara, 1967.
- Dinçer F.** Türk Folklorunda Veteriner Hekimlik (Beş Doğu İlimizde Yeni Örnekleriyle). I. Ulusal Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Cilt 4, DSİ Basım ve Foto Film İşletme Müdürlüğü, Ankara, 1976.
- Dinçer F.** A report on the Folklore Activities and Folk Veterinary Medicine in Turkey. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi. 1980; 18 (2): 237-45.
- Doğanay S.** Afyon Folklorunda Veteriner Hekimlik Araştırma ve İncelemeleri. II. Milletlerarası Türk Folklor Bildirileri Cilt 4, G. Ü. Basın-Yayın Yüksekokul. Basımevi, Ankara, 1982; 131-151.
- Dundes A.** Aydın G (Çeviren). Folklor Nedir? Milli Folklor Dergisi. 2005; 9 (65): 127-130.
- Duvarcı A.** Türklerde tabiat üstü varlıklar ve bunlarla ilgili kabuller, inanmalar, uygulamalar. Bilig. 2005; 32:125-44.
- Ekici M.** Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine Bir Deneme. Milli Folklor Dergisi. 2000; 6 (45): 2-9.
- Ergun P.** Alevilik -Bektaşilikteki tavşan inancının mitolojik kökenleri üzerine. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi. 2011; 60: 281- 312.
- Erk N.** Veteriner Tarihi. 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1978.
- Ghalioungui P, Khalil SH, Ammar AR.** On an Ancient Egyptian Method of Diagnosing Pregnancy and Determining Foetal Sex. Med. Hist. 1963; 7 (3): 241 – 248.
- İnan A.** Türklerde Su Kültü ile İlgili Gelenekler. Makaleler İncelemeler, Cilt-I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998.
- İnan A.** Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyal ve Araştırmalar. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2000.
- Kalafat Y.** Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990; 50, 56, 77, 97,98.
- Kalafat Y.** Türk Halk İnançlarında Tabu. Berikan Yayınevi, Ankara, 2012; 68, 122, 123.
- Karaboran H.** Folklor Açısından Doğu Anadolu Bölgesinde Köy Araştırmalarının Önemi. Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu (24-27 Ekim 1985), Elazığ, 1992; 143-155.
- Kılıç A.** Isparta yöresi halk inançları. Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi. 23-28 Ekim, Ürgüp (Nevşehir)-Türkiye, 2000.

- Kurum U.** Düziçi'nde Halk Hekimliği. Doktora Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Niğde, 2008.
- Kutlu MM.** Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık. Sevinç Matbaası, Ankara, 1987.
- Küçükaslan Ö, Uçar M.** Diyarbakır Folklorunda Hayvanlar Üzerine Bir Araştırma. Eurasian Journal of Veterinary Sciences. 2016; 32 (4): 220-228.
- Mollaibrahimoğlu Ç.** Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Univ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Programı, Trabzon-Türkiye, 2008.
- Ögel B.** Türk Mitoloji I. Cilt. İkinci Baskı, TTK Basımevi, Ankara. 1993; 560.
- Özen A.** Millî Kütüphanedeki Yazma Baytarnameler Üzerinde Tarihsel İncelemeler. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara: 1999.
- Özen R.** Kayseri Folklorunda Evcil Hayvanlarla İlgili Atasözleri. Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi. 2006; 3 (2): 177-121.
- Özen R, Yüksel E.** Kayseri Folklorunda Hayvanlar İle İlgili İnanışlar Üzerine Bir Değerlendirme. Erciyes Üniv Vet Fak Derg. 2014; 11 (1): 23-28.
- Roux JP.** Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar. Kabalcı Yayınevi, İstanbul. 2005; 76, 80.
- Salman M.** Halk Hekimliği ve Halk Veterinerliği. Milli Kültür Araştırmaları: VIII, Ulus Basımevi, Ankara. 1948; 35-66.
- Sigerist HE.** A History of Medicine Volume II Early Greek, Hindu and Persian Medicine. Oxford Universty Press, Newyork. 1961.
- Sinmez ÇÇ.** Bozlak Kültüründe Folklorik Veteriner Hekimliği ve Hayvancılık Üzerine Araştırma. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya: 2011.
- Simez ÇÇ, Aslım G.** İç Anadolu Bölgesindeki Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme. Bilig, 2017; 81: 205- 232.
- Tan N.** Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler. Genişletilmiş 7. Baskı, Özal Matbaası, İstanbul. 2008.
- Tavkul U.** Kültürel etkileşim açısından On İki Hayvanlı Türk Takviminin yayılışı. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi. 2007; 4(1): 25-45.
- Ülkütaşır MŞ.** Cumhuriyet'le Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet 50. Yıldönümü Yayınları: 1, Başbakanlık Basımevi, Ankara. 1972.
- Ünver AS.** Türkiye'de Çiçek Aşısı ve Tarihi. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü No: 38, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul. 1948
- Toygar K** Türkiye Folklorunun Derleme Öncelikleri İçerisinde "Fırat Havzası Folkloru"nın Önemi. Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu (24-27 Ekim 1985), Elazığ, 1992; 357-363.
- Yerlikaya H.** Elazığ ve Çevresinde Hayvan Hastalıklarında Halk Hekimliği Üzerine Araştırmalar. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi. 2002; 8 (2): 131-138.
- Yıldız ŞN.** Türk Halk Anlatılarında Hayvan Motifleri. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Programı. Elazığ-Türkiye, 2011.
- Yiğit A.** "İlm-i Fûrusiyet" İsimli Baytarnamenin Veteriner Hekimliği Tarihi, At Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya: 2011.
- Yuvalı A.** Fırat Havzası'nın Türk Tarihindeki Yeri. Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu (24-27 Ekim 1985), Elazığ, 1992; 389-398.

Kaynak Kişi Listesi

Kod No.	Adı-Soyadı	Doğum Tarihi	Meslek	Aşiret	Görüşme Tarihi	Köy /Belde	İl-İlçe
1	Seydi DİLEK	1968	Vet. Hek.	-	06.11.2010	Geçitli Köyü	Besni –Adıyaman
2	Vakkas SADIK	1933	Çiftçi	-	06.11.2010	Karagüveç Köyü	Besni –Adıyaman
3	Mustafa SADIK	1956	Esnaf	-	06.11.2010	Karagüveç Köyü	Besni –Adıyaman
4	Vakkas TÜRK	1945	Çiftçi	-	06.11.2010	Kidiş Köyü	Besni –Adıyaman
5	Vakkas GÜNGÖR	1965	Çiftçi	-	06.11.2010	Balmir Köyü	Besni –Adıyaman
6	Osman ÖZDEMİR	1956	Çiftçi	-	07.11.2010	Tek Ağaç Köyü	Besni –Adıyaman
7	Şükrü TANIR	1973	Çiftçi	-	07.11.2010	Tek Ağaç Köyü	Besni –Adıyaman
8	Osman BÖRTA	1952	Çiftçi	-	07.11.2010	Tek Ağaç Köyü	Besni –Adıyaman
9	Hasan ASLAN	1973	Çiftçi	-	10.11.2010	Ortanca Köyü	Kâhta-Adıyaman
10	Mustafa KAMER	1960	Çiftçi	-	10.11.2010	Tuğlu Köyü	Kâhta-Adıyaman
11	İbrahim DOĞRU	1952	Çiftçi	-	11.11.2010	Tekayaz Köyü	Kâhta-Adıyaman
12	Muhammed ALTUĞ	1929	Çiftçi	-	12.11.2010	Şahintepe Köyü	Kâhta-Adıyaman
13	Mehmet DOĞAN	1941	Çiftçi	-	12.11.2010	Şahintepe Köyü	Kâhta-Adıyaman
14	Ömer TOSUN	1934	Çiftçi	-	12.11.2010	Şahintepe Köyü	Kâhta-Adıyaman
15	Mehmet ASLAN	1943	Çiftçi	-	13.11.2010	Bozik Köyü	Merkez Adıyaman
16	Hacı Halit ASLAN	1944	Çiftçi	-	13.11.2010	Bozik Köyü	Merkez Adıyaman
17	Yusuf ASLAN	1958	Şöför	-	13.11.2010	Bozik Köyü	Merkez Adıyaman
18	Mehmet GÜLER	1936	Çiftçi	-	13.11.2010	Bozik Köyü	Merkez Adıyaman
19	Mustafa DİŞKİRAN	1952	Çiftçi	-	14.11.2010	Çoban Dede	Merkez -Adıyaman
20	Abuzer YALÇIN	1950	Çiftçi	-	14.11.2010	Çoban Dede	Merkez -Adıyaman
21	Hacı DEMİRBAY	1949	Çiftçi	-	14.11.2010	Çoban Dede	Merkez -Adıyaman
22	Yusuf DEMİRBAY	1948	Çiftçi	-	14.11.2010	Çoban Dede	Merkez -Adıyaman
23	Yusuf ERGÜR	1938	Çiftçi	-	15.12.2010	Koruk Köyü	Merkez-Elazığ
24	Fikret ASLAN	1949	Çiftçi	-	15.12.2010	Koruk Köyü	Merkez-Elazığ
25	Sündüz ASLAN	1947	Ev Hanımı	-	15.12.2010	Koruk Köyü	Merkez-Elazığ
26	Zeki TAN	1939	Çiftçi	-	16.12.2010	Sün Köyü	Merkez-Elazığ

27	Hasan ÖNAY	1933	Öğretmen Emekli	-	16.12.2010	Sün Köyü	Merkez-Elazığ
28	Güllü ÖNAY	1941	Ev Hanımı	-	17.12.2010	Sün Köyü	Merkez-Elazığ
29	Cumaali GÖKSU	1926	Çiftçi	-	17.12.2010	Sün Köyü	Merkez-Elazığ
30	Makbule GÖKSU	1935	Ev Hanımı	-	17.12.2010	Sün Köyü	Merkez-Elazığ
31	Turan ÇALDAK	1948	Çiftçi	Şavak	18.12.2010	Meşeli Köyü	Merkez-Elazığ
32	Bekir GÖREN	1957	Çiftçi	Şavak	19.12.2010	Salkaya Köyü	Merkez-Elazığ
33	Sefer ALTUN	1936	Çiftçi	Şavak	19.12.2010	Salkaya Köyü	Merkez-Elazığ
34	Halil ÇALDAK	1934	Çiftçi	Şavak	19.12.2010	Salkaya Köyü	Merkez-Elazığ
35	Metin Baki ÖLÇÜCÜ	1967	Çiftçi	Beritan	20.12.2010	-	Kovancılar -Elazığ
36	Mehmet Emin AKDAĞ	1963	Çiftçi	Beritan	20.12.2010	-	Kovancılar -Elazığ
37	Bekir BARAÇ KILIÇ	1969	Çiftçi	Beritan	20.12.2010	-	Kovancılar -Elazığ
38	Celal DEMİRELLİ	1959	Çiftçi	Beritan	20.12.2010	Yeni Dam Köyü	Kovancılar -Elazığ
39	Ali ŞENER	1955	Çiftçi	Beritan	21.12.2010	İğdeli Köyü	Kovancılar -Elazığ
40	Nedim BULUT	1950	Kasap	-	26.12.2010	Gevence Köyü	Nizip-Gaziantep
41	Mehmet BULUT	1951	Esnaf	-	26.12.2010	Gevence Köyü	Nizip-Gaziantep
42	Radiya KESKİN	1946	Ev Hanımı	-	27.12.2010	Sekile Köyü	Nizip-Gaziantep
43	Musa KESKİN	1985	Çiftçi	-	27.12.2010	Sekile Köyü	Nizip-Gaziantep
44	Mustafa KANPOLAT	1942	Çiftçi	-	28.12.2010	Söğütlü Köyü	Nizip-Gaziantep
45	Bilal ALPARSLAN	1929	Çiftçi	-	28.12.2010	Söğütlü Köyü	Nizip-Gaziantep
46	Mehmet YÜKSEKAĞAÇ	1963	Vet. Hek.	-	01.12.2010	-	Battalgazi-Malatya
47	Kemal YEŞİLÇAYIR	1968	Vet. Hek.	-	01.12.2010	-	Battalgazi-Malatya
48	Hüseyin ERDEMİR	1967	Vet. Hek.	-	01.12.2010	-	Battalgazi-Malatya
49	Ramazan KOÇ	1959	Çiftçi	-	01.12.2010	Karabağlar Köyü	Battalgazi-Malatya
50	Hacı KALAY	1943	Çiftçi	-	01.12.2010	Kıraç Köyü	Battalgazi-Malatya
51	Hasan YİĞİTCAN	1955	Çiftçi	-	02.12.2010	Yenimahalle Köyü	Battalgazi-Malatya
52	Vahap ALTUN	1955	Çiftçi	-	02.12.2010	Yenimahalle Köyü	Battalgazi-Malatya
53	Mehmet AKBAŞ	1950	Çiftçi	-	04.12.2010	Günedoğru Köyü	Doğanşehir-Malatya
54	Hasan ÇUBUK	1962	Çiftçi	-	04.12.2010	Günedoğru Köyü	Doğanşehir-Malatya
55	Şahin EROL	1948	Çiftçi	-	05.12.2010	Polat Beldesi	Doğanşehir-Malatya

56	Hasan ÖZCAN	1932	Çiftçi	-	07.12.2010	Söğüt Beldesi	Doğanşehir-Malatya
57	Hacı ALTUNTAŞ	1931	Çiftçi	-	07.12.2010	Söğüt Beldesi	Doğanşehir-Malatya
58	Haydar GÜLER	1937	Çiftçi	-	07.12.2010	Söğüt Beldesi	Doğanşehir-Malatya
59	İbrahim MARAŞ	1933	Çiftçi	-	07.12.2010	Söğüt Beldesi	Doğanşehir-Malatya
60	Necmettin ATEŞ	1953	Çiftçi	-	09.12.2010	Kadir Uşağı Köyü	Yeşilyurt-Malatya
61	Aydın ARSLAN	1961	Çiftçi	-	09.12.2010	Kadir Uşağı Köyü	Yeşilyurt-Malatya
62	Ahmet GÜLMEZ	1952	Vet. Hek.	-	22.10.2010	-	Merkez-Şanlıurfa
63	Halil RUŞEN	1969	Vet. Hek.	-	22.10.2010	-	Merkez-Şanlıurfa
64	Bahaddin KARADAĞ	1952	Çiftçi	Getikan	23.10.2010	Düzlüce Köyü	Birecik-Şanlıurfa
65	Ramazan ÇOBAN	1941	Çiftçi	Şavak	24.10.2010	Divrik Köyü	Birecik-Şanlıurfa
66	Abdullah GÜNEŞ	1937	Çiftçi	Şavak	24.10.2010	Divrik Köyü	Birecik-Şanlıurfa
67	Mahmut DEMİR	1955	Çiftçi	Şavak	24.10.2010	Unser Köyü	Birecik-Şanlıurfa
68	Aziz DEMİR	1966	Çiftçi	Şavak	24.10.2010	Unser Köyü	Birecik-Şanlıurfa
69	Mehmet BİLENLER	1950	Çiftçi	-	25.10.2010	Gözenek Köyü	Bozova-Şanlıurfa
70	Şükrü BİLENLER	1963	Çiftçi	-	25.10.2010	Gözenek Köyü	Bozova-Şanlıurfa
71	Mehmet ÇELİK	1943	Çiftçi	-	25.10.2010	Türkmen veren Köyü	Bozova-Şanlıurfa
72	Güzel ŞAHİN	1931	Ev Hanımı	-	26.10.2010	Argıl Kasabası	Halfeti-Şanlıurfa
73	Mehmet Ali ŞAHİN	1943	Çiftçi	-	26.10.2010	Argıl Kasabası	Halfeti-Şanlıurfa
74	Haydar ŞAHİN	1945	Çiftçi	-	26.10.2010	Argıl Kasabası	Halfeti-Şanlıurfa
75	Ayşe ŞAHİN	1955	Ev Hanımı	-	27.10.2010	Argıl Kasabası	Halfeti-Şanlıurfa
76	Recep TEKİNALP	1946	Çiftçi	Beni Muhammedi	28.10.2010	Karatepe Köyü	Akçakale-Şanlıurfa
77	Halil ÖZÇELİK	1957	Çiftçi	Beni Muhammedi	28.10.2010	Karatepe Köyü	Akçakale-Şanlıurfa
78	Salih CAFİN	1933	Çiftçi	Beni Muhammedi	29.10.2010	Doram Ali Köyü	Akçakale-Şanlıurfa